

Ida Horvath

Porcelanska plastika u Muzeju Slavonije

Naša mala zbirka porcelanske plastike, iako skromna po obimu i kvaliteti, zaslužuje ipak pažnju, jer su pojedini njezini primjerci originalni radovi 18. st., dok je većina predmeta izrađena u drugoj polovini 19. st. prema poznatim starim kalupima značajnih ostvarenja porcelanske plastike 18. st.

18. st. bismo mogli nazvati vijekom porcelana. Početkom toga stoljeća je konačno i u Evropi otkrivena dugo istraživana tajna porcelana, pa se proizvodnja tog novog materijala razmahala do neslućenih razmjera. Tome su naravno pogodovali društveno-historijski i ekonomski faktori. Otmjenom društvu kraljevskih i kneževskih dvorova onoga doba, kao i lepršavosti i razigranosti vladajućeg stila, rokokoja, veoma je odgovarao novi materijal, od kojeg se osim posuđa i drugih upotrebnih predmeta izrađuju i najrazličitiji dekorativni predmeti i igrarije. Čak se i odjeća, već ionako kićena i lepršava, ukrašava cvjetovima i leptirima od porcelana. U to vrijeme porcelan zamjenjuje gotovo svaki drugi dekorativni materijal. Ogromni razvoj proizvodnje porcelana omogućili su vladari i knezovi osnivajući dvorske radione, koje postepeno prerastaju u prave tvornice. Takav je početak gotovo svih velikih evropskih tvornica porcelana kao što su Meissen, Beč, Sèvres i druge.

Plastika je u proizvodnji porcelana u početku sekundarnog karaktera, ali vremenom dobija sve veći značaj i prelazi u ruke pravih umjetnika. U njemačkim manufakturama porcelana radilo je nekoliko snažnih umjetničkih ličnosti, a tvorcem umjetničke porcelanske plastike smatra se Johann Joachim Kaendler, modelar meissenske manufakture. Prije njegova dolaska u tvornicu, proizvodnja plastike je bila sasvim beznačajna. Do procvata dolazi pod pokroviteljstvom izbornog kneza Augusta Jakog, koji je svoju dresdensku »japansku« palaču želio ukrasiti porcelanom, pa se po njegovoj narudžbi izrađuju ukrasne posude i životinjske figure velikih dimenzija. U to vrijeme je u tvornici radio Johann Gottlob Kirchner, koji međutim nije mnogo utjecao na razvoj stila porcelanske plastike, jer se nije znao prilagoditi novom materijalu, pa su mu modeli preveliki, komplicirani i krhki. Po želji Augusta Jakog, 1731. god., Johann Joachim Kaendler postaje »Modellmeister« tvornice i on stvara novi stil porcelanske plastike, jer je ubrzo shvatio da ljepota i svojstva porcelanske materije

dolaze do izražaja tek u sitnoj plastici. Rane meissenske porcelanske figure i grupe djelo su Kaendlerovih ruku. Ti su radovi još prožeti duhom baroka, kao porcelanska plastika uopće, jer se dugo inspirirala baroknim slikarstvom, iako je s druge strane nerazdvojno vezana s rokokoom. U skladu s baroknim načinom prikazivanja Kaendler nastoji svojim figurama dati živost i prikazuje ih uvijek u pokretu. Pri tome u modeliranju naglašava bitne linije, a u bojenju se služi kontrastnim bojama, koje nanosi u velikim potezima. Boja njegovih figura je uvijek savršena. Najljepša Kaendlerova ostvarenja su tzv. »krinolinske grupe« s parovima iz redova plemstva ili likovima talijanske *Commedie dell'arte*, zatim francuske opere i slično, nastale koncem 30-tih i početkom 40-tih godina 18. st. Inspiraciju je međutim često crpio i iz svakidašnjeg života. 50-tih godina Kaendler radi u rokoko maniri, ali se na njegovim figurama do kraja primjećuju barokne reminiscencije. Kaendler je i nenadmašni majstor prikazivanja životinja u porcelanu.

Osim Kaendlera u Meissenu rade i drugi značajni majstori, ali uglavnom idu njegovim stopama. To su Johann Friedrich Eberlein i u drugoj polovini 18. st. Friedrich Elias Meyer, koji kasnije radi u Berlinu. Peter Reinicke je uglavnom vršio obradu figura koje je oblikovao Kaendler. Za bojenje figura značajan je Herold. U periodu klasicizma radio je u tvornici Michel Victor Acier. U to vrijeme počinje dekadencija tvornice.

Osnivanjem novih tvornica širi se i proizvodnja plastike. Postepeno svaka tvornica dobija svoj osobiti karakter, koji se odražava i na proizvodnji plastike.

Meissen dobija jakog rivala u bečkoj manufakturi koju je 1718. god. osnovao Claudius Innocentius du Paquier uz pomoć radnika koje je odmamio iz Meissena. Plastika se ovdje počinje izrađivati tek po prelasku tvornice u državne ruke. Tri su glavna perioda u proizvodnji plastike u bečkoj tvornici. U početku je dominantan kasnobarokni ukus, a u drugoj polovini 18. st. figurice dobijaju obilježje rokoko. Umjetnici su u to vrijeme gotovo anonimni, iako su baš njihova djela ono najvrednije što je tvornica dala. Interesantno je da figure toga razdoblja imaju lokalna obilježja, a odjeća im je savremena. U bečkoj proizvodnji se ističe tzv. »Cris de Vienne« grupa — to su male figure uličnih prodavača veoma vjerno prikazanih. U posljednjem periodu proizvode se figure u stilu Luj XVI. U to vrijeme u tvornici radi majstor Antonio Grassi, čije se figure odlikuju karakterističnim crtama lica, dražesti i elegancijom.

Prva u nizu dvorskih manufaktura druge polovine 18. st. je ona u Höchstu osnovana 1746. god. Proslavio ju je Johann Peter Melchior. Školovao se u Parizu, pa je pod jakim utjecajem Bouchera, ali ne izrađuje omiljene mitološke motive, već suptilne dječje likove i majstor je portretne plastike.

U vrijeme dekadencije meissenske tvornice, u rokoko plastici se ističe manufaktura u Nymphenburgu, osnovana 1753. god. Majstor i tvorac slave ove tvornice je Franc Anton Bustelli, koji je donekle nadmašio i samog Kaendlera. Njegove figure su uvijek u pokretu i temperamentne, a na licu im se odražava unutarnji život. To su većinom likovi glumaca *Commedie dell'arte* a ima i likova iz puka. Svojom portretnom bistom grofa Sigismunda Haimhausenskog stvorio je Bustelli uzor portretne plastike.

Proizvodi manufakture u Frankenthalu, osnovane 1755. god, u početku su tehnički veoma nedotjerani. To su uglavnom ukočeni nespretni likovi. Do obrata dolazi nastupom Konrada Linka, jednog od značajnih skulptora 18. st. koji je proizvode uzdigao na visoki nivo. Njegove su figure krhke i nježne, a odjevene su teško drapiranom odjećom. Odlikuju se izvrsnom anatomijom. Najomiljeniji Linkov motiv su alegorije, najljepše alegorije u porcelanskoj plastici uopće.

1758. god. osniva se tvornica u Ludwigsburgu. Njezin je majstor jedan od najboljih njemačkih sitnoplastičara, Christian Wilhelm Beyer, koji je radio jedno vrijeme u Rimu, pa se kod njega osjeća utjecaj talijanskog baroka. Međutim, iako je radio u cvjetno doba rokoka, prvi je začetnik klasicizma u porcelanskoj plastici. Atribucija njegovih djela veoma je olakšana time što ih je dva puta objavio u vidu bakroreza. Nasljeđuje ga Pierre Françoise Lejeune, koji je izrađivao figure plesača i balerina, kojima je davao i određena etnička obilježja.

Manufaktura u Fürstenbergu, osnovana 1753. god., nije se istakla u proizvodnji porcelanske plastike. Majstori se povode za stranim uzorima i rade prema slikama, pa im radovi nemaju originalne umjetničke vrijednosti.

U tok razvoja umjetničke obrade porcelana uključuje se i tvornica u Berlinu koju je 1752. god. osnovao tvorničar Wegel. Modelar za čitavu proizvodnju je Ernst Heinrich Reichard, koji je svoje teme crpio iz života puka. Figure su mu grubo obrađene. Berlinska manufaktura je bila malo poduzeće koje smjenjuje tvornica Fridricha Velikog. Ovamo dolazi modelar iz Meissena Elias Meyer. Na njegovim se radovima očituje utjecaj Meissena; izvedeni su šablonski a glave figura su uvijek premalene. Od 1766. god. zamjenjuje ga brat Wilhelm, sljedbenik francuske skulptorske škole. Alegorijske grupe koje je izrađivao odlikuju se elegancijom.

Manufakture porcelana u Italiji osnivaju se gotovo istovremeno s njemačkima. Jedna od prvih i najslavnijih osnovana je u Capodimonte-u 1743. god. Na proizvodima se osjeća u početku umjetnički utjecaj Meissena. Ovdje počinje prvi put prikazivanje likova Commedie dell'arte i to najviše Harlekina, Pierrota, Colombine, Scaramuccia i drugih koji su postali upravo besmrtni. Svi ti likovi su izvanredni. Osim Capodimonte-a poznate su još manufakture u Buenrettiro i Docci. U talijanskim manufakturama veoma je omiljeno prikazivanje likova iz puka.

U francuskoj proizvodnji porcelanske plastike naročito je značajna serija statua znamenitih ljudi iz povijesti, izrađena po kraljevoj narudžbi. To su kopije velikih spomenika koje je Louis XVI naručio za svoje dvorce. U manufakturi u Sèvresu koja je izrasla iz male radionice u Vincennesu 1756. god., umjetnički rad je naročito živ u vrijeme Mme Pompadour. Izrađuju se i njezine portretne statue. Glavni majstor je E. M. Falconet, koji je modelirao profinjene, nježne figure djece, glumaca, muzičara. Materijal u kojem radi je uglavnom bisquitte. Kasnije čitava proizvodnja ima karakter stila Luja XVI.

Mnoge od ovih poznatih tvornica djeluju i danas, neke su prestale s radom, ali se njihov utjecaj dugo osjeća u tvornicama koje se osnivaju tokom 19. st. Dugo se radi prema starim kalupima poznatih tvornica, za-

tim se prema tim kalupima izrađuju novi i nastoji se pritom uvijek zadržati duh starih ostvarenja, jer porcelanska plastika nikad više nije dostigla ono unutarnje bogatstvo, savršenstvo izvedbe i sjaj koji je imala u 18. st.

Kako su glavni naručioci, a i mecene porcelanskih manufaktura bili dvorovi, prirodno je da su i teme i motivi porcelanske plastike izvicali iz dvorskog načina života. Dvorske manufakture su ustvari služile za reprezentaciju i uvećavanje sjaja samog dvora. Njihovim proizvodima su se ukrašavale dvorane i sobe, u početku u manjoj mjeri, a kasnije se taj običaj toliko razmahao da su pri svakom dvoru postojale tzv. porcelanske sobe ukrašene od poda do stropa porcelanom. Poznate su takve dvorane u Dresdenu, Armstadt i drugdje.

Izvedba porcelanskih figura nastala je iz običaja ukrašavanja stolova za svečane gozbe, koji potiče još iz XVI st. kada se ukrašavanje vršilo uglavnom srebrnim figurama. Kada je u 18. st. porcelan postao velika moda te ukrasne figure se izrađuju od novog materijala. Kompozicije porcelanskih figura izrađivale su se uvijek za određene zgođe i svečanosti, pa su se kasnije i dalje upotrebljavale kao stolni ukras prilikom godišnjica tih događaja. To su obično bila krunisanja, vjenčanja, svečani prijemi i slično.

Tako su svečanosti, zabave, lov, razne avanture, ladanjski prizori, kao odraz života na dvoru, ušli u porcelansku plastiku. Isto tako i sve značajnije društvene pojave ulaze u svijet porcelana. Naročito omiljene teme su teatar i muzika. Prikazuju se prizori i likovi iz raznih drama i komedija, u početku u sasvim proizvoljnim, fantastičnim kostimima (kao što su uostalom bili i na pozornici), ali s vjernim prikazima glumaca. Kasnije i kostimi postaju autentični, pa te figurice dobijaju i kostimološku vrijednost. Isto su tako omiljeni i likovi muzičara, jer je komorna muzika na dvoru 18. st. imala veliku ulogu.

Ples zauzima također važno mjesto u porcelanskoj plastici. Jedna od najljepših i najlepršavijih figura balerine izrađena je u manufakturi u Fuldi, a zatim i u Frankenthalu iz gotovo jednakih kalupa izrađenih prema jednom savremenom bakrorezu.

Ukus onoga vremena pokazuju i porcelanske groteske i tzv. Caillot-figure izrađene prema njegovim bakrorezima. To su razni likovi dvorskih luda, patuljaka, bogalja i prosjaka. Međutim ti likovi djeluju samo kao svojevrsna igrarija, a Caillot-ov potresni humanizam se u njima gubi.

Orijent je uvijek predstavljao vrelo inspiracija za Evropu, pa se taj interes očituje i u porcelanskoj plastici. Porcelan je postao zahvalan materijal za prikazivanje raznih egzotičnih dalekih naroda. Uvode se i tzv. personifikacije kontinenta i stranih zemalja, dakako u najbizarnijim i najbesmislenijim kostimima i s »rasnim« karakteristikama.

Veću vrijednost ima portretna plastika, jer se može smatrati historijskim dokumentom. Često su znamenite ličnosti same sjedile kao modeli, pa su takve portretne biste realistički izrađene. Izrađuju se i portretne medalje u porcelanu. Manje značajne su razne historijske grupe radene prema historijskim događajima, akteri kojih su često portretno prikazani. Kostimi su autentični ili alegorijski, a često su i likovi samo alegorije.

Alegorija se proteže i na apstraktne teme, pa nastaju alegorijski prikazi dana i noći, godišnjih doba, četiri elementa, četiri strane svijeta, zatim kontinenta, sedam umjetnosti i slično.

Veoma su omiljene i mitološke teme (naročito su poznate tzv. »Rap-tus grupe«) i prikazivanje božanstava.

Razvijena je i crkvena plastika.

Tematsku novost u porcelanskoj plastici predstavlja prikazivanje trgovaca i obrtnika, inspirirano francuskim bakrorezima »Cris de Paris«, koje počinje u Meissenu. Najbolji takvi pučki tipovi izrađeni su u Beču.

Koncem 18. st. ulazi u porcelansku plastiku i građanska klasa. Prikazuju se najrazličitiji prizori iz svakidašnjeg obiteljskog života, koji zrače izvjesnom toplinom i intimnošću.

Svi ovi motivi koje smo naveli javljaju se i transponirani na dječje likove. Djeca su prerašavana u sve što je dotad u porcelanskoj plastici dano.

Ovaj opširniji prikaz razvoja porcelanske plastike bio je potreban da bi se naša zbirka mogla pravilno smjestiti u tok tog osebnog poglavlja historije umjetnosti. Iz zbirke su izabrani samo najmarkantniji egzemplari, koji svojim oblikom, bojom, izvedbom pokazuju katkad visoku kvalitetu.

Kao najstarije prikazujemo tri figure bečke provenijencije:

A MORETTI (T. I sl. 1.) — na visokom postamentu izrađena u rokoko stilu, koji oponaša stijenu, stoji nagnuto fantastično drvo s velikim minuciozno izrađenim lišćem. Pokraj drveta je krilati amoretto prikazan u pokretu. Oko bedara mu je ovijen pašt. Uzdignutom lijevom rukom dodiruje čelo, a u spuštеноj desnoj ruci drži kazališnu masku. Niže, na rubu »stijene« sjedi drugi amoretto, odjeven kao prvi samo ima još na glavi neku vrstu kapice. Na krilu drži labuda (uslijed oštećenja nedostaje mu glava). Do njega, s lijeve strane leži otvorena knjiga. Materijal je bijelo glazirani porcelan.

Marka: Altwien

Figura je rad 18. st.

Visina: 30 cm

Inv. br. 671

Predmet potječe iz našičkog dvorca.

A MORETTO (T. I sl. 2.) — prikazan kao obučarski naučnik. Na okrugloj bazi je malo povišenje na koje je zakoračio lijevom nogom. Odjeven je u obučarsku pregaču. Na koljeno mu je pričvršćena cipela, koju obrađuje čekićem. Na dražesnoj kovrčavoj glavi ima okruglu kapicu. Na leđima su krilašca (od kojih jedno uslijed oštećenja nedostaje). Pod nogama mu je pletena košara koja služi i kao potporanj. Materijal je bijelo glazirani porcelan. Figurica je na više mjesta oštećena i slijepljena. Primjerak je pripadao jednoj seriji amoretta ili djece prikazanih u raznim prizorima obrtničkog posla, što je bila omiljena tema porcelanske pla-

stike 18. st. Bečki je rad iz rane faze što je vidljivo po blijedo plavom znaku. Osim znaka još je na dnu ugrebena slovo A.

Marka: Altwien

Visina: 12 cm

Inv. br. 672

Predmet potječe iz našičkog dvorca.

ARIA (T. II sl. 3.) — ili alegorija muzike. Na visokom, cvijećem ukrašenom postamentu koji daje iluziju prirodnog tla, sjedi žena odjevena u laganu bijelu dekoltiranu haljinu, niz leđa joj pada ljubičasti plašt koji je dolje prebačen preko koljena. Ima dugu crvenkastu kosu skupljenu na tjemenu i spuštenu niz leđa, a na kosi vijenac od lišća. Desnom rukom je nalakćena na veliku knjigu na kojoj su note s natpisom »Aria«. Do njezinih nogu sjedi crnokosi amoretto, kome se oko bokova ovija zeleni plašt. Na oba lika inkarnat je žućkasto ružičast. Lica su im zanesena, kao prožeta nekom blagom muzikom.

Marke nema, ali najvjerojatnije je to bečki rad 18. st. Može se uporediti s figurom »Erato« izrađenom u Meissenu 1745. god., koja se nalazi u Berlinu u Kunstgewerbemuseumu (Ludwig Schnorr v. Carolsfeld: Porcellan der europäischen Fabriken des 18. Jahrhunderts, Berlin 1920., sl. 51.).

Visina: 20 cm.

Inv. br. 675.

Predmet potječe iz našičkog dvorca.

VENERA s AMOROM (T. II, sl. 4) — Na bijelom cvjetnom postamentu stoji naga ženska figura ogrnuta o bok obješenim plaštem, po kojem je posuto sitno cvijeće. Vrat joj je obgrlio mali nagi Amor koji lebdi iznad njezinog lijevog ramena. Venera ima dugu crnu kosu skupljenu na potiljku i spuštenu niz leđa. Uz desnu nogu figure je nagi putto prikazan u pokretu. Lijevom rukom je obuhvatio Venerine noge. Inkarnat je na likovima blijedo ružičast. Figura je na više mjesta oštećena: ženskom liku nedostaje jedna podlaktica, druga ruka je slomljena i slijepljena, Amoru nedostaju glava i stopala, ručica putta je okrnjena. Ova figura je možda kasnija replika Venere s Amorom, koju je Johann Friedrich Eberlein izradio u Meissenu 1741. god. (E. Zimmermann: Meissner Porcellan, Leipzig, 1926., str. 202, sl. 67.)

Marka: Meissen

Visina: 13 cm.

Inv. br. 331

Predmet potječe iz našičkog dvorca.

PAR za KLAVIROM (T. III, sl. 5) — na trapezastom bijelom postamentu ukrašenom reljefnim cvjetovima, stoji clavecin rokoko stila. Za clavecinom su dama i kavalir. Dama je odjevena u široku žutu krinolinu ukrašenu raznobojnim cvijećem i zlatnim rubom, plavi korzet s cr-

nim umetkom, dekoltiranu bluzu i ljubičasti ogrtač posut zvjezdicama, iznutra bijel. Nježne ruke ružičastih prstiju graciozno drži nad klavijaturom. Glava joj je nagnuta prema kavaliru koji je grli. Kavalir ima crne hlače, bijele čarape, bijeli frak s pozlaćenim rubovima i dugmadi te širokim crvenim i pozlaćenim manšetama i bijelu periku povezanu crnom vrpcom.

Figura je rađena po uzoru na čuvenu seriju »krinolinskih grupa« koju je modelirao Kaendler. Slična je Kaendlerovoj grupi iz 1741. god., na kojoj dama ima crnu kosu, ljubičasti ogrtač i široki zlatni rub na haljini (Yvonne Hackenbroch: Meissen and other Continental Porcelain, Fayence and Enamel in the Irwin Untermyer Collection, London 1956., br. 48). Rad je 19. st.

Marka:

i ugrebena 186 $\frac{x}{.}$

Visina: 16 cm.

Inv. br. 346

Premet je muzeju darovalo društvo »Mursa« 1941. god.

GRUPA (T. III, sl. 6.) — baza je plitka i okrugla, na obodu joj teče reljefni spiralni dekor. Na bazi se uzdiže, ari sličan, prizmatični postament gore ukrašen malom balustradom, na uglovima ovnujskim glavama i reljefnim girlandama. Na donjim uglovima postamenta su krilate sfinge; sasvim na vrhu je par golubova. Na postament se oslanjaju dva lika: ženski lik u antikizirajućoj odjeći s tunikom i plaštem prebačenim preko glave, koji niz leđa pada sve do nogu. Ruke su joj spojene reljefnim cvjetnim vjenčićem. Nasuprot njoj stoji nagi muški lik ovjenčan cvjetnim vijencem. Preko bedara mu je prebačen nabrani plašt. Lijeve noga je neznatno deformirana, što je vjerojatno mala greška u pečenju. Inkarnat je na oba lika ružičast, a čitava je grupa obojena nježnim bojama; tako je haljina svijetlo zelena sa zlatnim rubom, plašt na ženskoj figuri je ukrašen zvjezdicama, a plašt na muškom liku je ružičasto-lila boje sa zlatnim rubom.

Grupa prikazuje djevojku koju je svojom ljubavlju zarobio mladić. Izrađena je u klasicističkom stilu, a u čitavoj koncepciji i tretmanu osjeća se sladunjav ukus.

Krilo jedne sfinge je oštećeno.

Marka: Meissen

rad 19. st. iz klasicističke faze proizvodnje.

Visina: 37

Inv. br. 517

Figura ima drveni podnožak i pokrivena je staklenim zvonom. Potječe iz jedne osječke privatne zbirke.

COLOMBINA i HARLEKIN (T. IV, sl. 7) — na bijelom reljefnim cvjetovima posutom postamentu, koji imitira prirodno tlo, sjede Colombina i Harlekin. Colombina sjedi postrance, licem okrenuta prema Harlekinu. Koketno je zamahnula desnom rukom u kojoj drži lepezu, a lijevom pokušava skinuti masku s Harlekinova lica. Odjevena je u nabranu bijelu suknju ukrašenu ljubičastim cvijećem, drapiranu bijelu bluzu, preko koje je korzet crveno-bijelo-plavo kariran. Na glatko začešljanoj plavoj kosi joj je trougli crveni šeširić s perjanicom. Preko desne ruke ima prebačen žuti drapirani plašt. Harlekin sjedi prekriženih nogu, odjeven je u zeleno-bijelo isprugane hlače i smeđi kaput ukrašen igraćim kartama, zlatnom dugmadi i zlatnim rubovima. Na licu nosi masku s brkovima tamniju od boje njegove puti. U lijevoj ruci drži kobasicu, a u desnoj, koja je na krilu dame, šešir s perjanicom.

Figura je izrađena početkom 20. st., vjerojatno po Kaendlerovom modelu, koji je taj motiv izradio u više varijanata. Takve su varijante na primjer:

1. Grupa Harlekina i Colombine iz 1740/50. god. u kojoj Harlekin nosi kariranu jaknu, prugaste hlače ukrašene plastičnim cvijećem i masku na licu. Dama je u tamnom korzetu i cvijećem ukrašenoj suknji. Ima tamnu kosu (Kommerzienrat Jacques Mühsam Berlin /Porcellan/, Wien 1925., br. 84.)

2. Na grupi iz 1741. god. Harlekin ima hlače ukrašene igraćim kartama, jaknu s karama i sitnim uzorkom. Ima masku i valovitu kosu. Dama ga drži za nos. Suknja joj je bez ukrasa. (William Bowyer Honey, European Ceramic Art from the End of the Middle Ages to about 1815., London 1949., br. 149.)

3. Iz 1743. god. je grupa u kojoj Harlekin ima masku. Jedna polovina njegovog kostima je karirana, druga ukrašena igraćim kartama, na nogovici hlača je cvijeće. Colombina je odjevena u ljubičasti korzet, drapiranu bluzu i nabranu suknju (Yvonne Hackenbroch, Meissen and other Continental Porcelain Faience and Enamel in the Irwin Untermyer Collection, London 1956., br. 48.)

Na našoj grupi su također bez sumnje prikazani tradicionalni likovi Colombine i Harlekina, ali osavremenjeni i tipološki i kostimološki.

Marka: Meissen

i ugreiben broj 404

Visina: 19 cm.

Inv. br. 334

Predmet je iz predratnog muzejskog fonda.

POSEJDON (T. IV, sl. 8) — na okruglastoj bazi ukrašenoj probije-
nim rokoko motivima je snažni muški lik prikazan u pokretu; oslanja se
na desnu nogu, a lijevom se jedva dotiče tla. Šake su sastavljene, jer je u
rukama držao trozub, koji nedostaje. Lice je muževno, uokvireno mekom
kovrčavom bradom i kosom. Niz leđa mu visi uzvitlani plašt izvana ljubi-
čast, iznutra bijel, oivičen zlatnim rubom. Tijelo je obojeno ružičastim
inkarnatom. S desne strane lika je protome konja, koji se stapa s plaš-
tem, te služi ne samo kao atribut, nego i kao potporanj kontrapostiranom
liku Posejdona.

Figura je na više mjesta oštećena: na postamentu, rukama lika i glavi konja.

Opisana figura spada u omiljenu i često prikazivanu grupu »Četiri elementa« i personificira vodu. Izrađena je u pariškoj manufakturi Samson and Co, koja djeluje od 1845. god. i reproducira stara poznata ostvarenja porcelanske plastike za muzeje i privatne kolekcije. Rađena je po meissenskom uzoru. Može se uporediti s figurom Posejdona u »Katalog der Meissener Porzellan Manufaktur« (bez naslovne strane, nalazi se u biblioteci MUO Zagreb).

Marka:

Visina: 14 cm

Inv. br. 332

Predmet potječe iz našičkog dvorca.

Za tri figure koje slijede nije bilo moguće tačno ustanoviti gdje su izrađene. To su:

DJECA s AMOROM I (T. V, sl. 9) — četvrtasti postament, koji stoji na četiri oble nožice ukrašen je reljefnom girlandom. Na postamentu su tri živahna, razigrana dječja lika i labud. Djevojčica je zakoračila lijevom nogom naprijed, glavu je radoznalo okrenula prema labudu a ruke povukla u stranu. Odjevena je u laganu košuljicu, meka, valovita kosa joj je spletena u punđu. Pokraj nje krilati nagi Amor sjedi na labudu. Labud pruža glavu prema djevojčici i pokušava je uhvatiti za ruku. Iza ovih likova, leđima okrenut prema njima (skulpturalno rješenje) stoji nagi dječak, oko kojeg se ovija cvjetna girlanda. Lijevo rukom stavlja si na glavu vjenčić spleten od lišća.

Materijal je porcelan boje slonovače, patiniran da bi se postigla efektan osjenčenja.

Oštećenja: nedostaju vršci prstiju Amorove lijeve ruke.

Figura je izrađena vjerojatno koncem 19. st.

Marka:

Sudeći po znaku izrađena je vjerojatno u Passau iako u toj tvornici nije uobičajena figuralna plastika.

Visina: 20 cm.

Inv. br. 345

DJECA s AMOROM II (T. V, sl. 10) — postament je isti kao na prvoj figuri. Na njemu je u sredini potporanj s tri dječja lika. Nagi dječak i djevojčica, oko bedara ogrnuti jednim plaštem, zakoračili su naprijed i zajedno drže školjku. Iza njih stoji krilati Amor uzdignute desne ruke, koju je iznad lakta obuhvatila djevojčica.

Oštećenja: nedostaje Amorova lijeva ruka do lakta i dva prsta desne ruke, zatim vršci prstiju na dječakovoj desnoj ruci.

Marke nema, vjerojatno isto Passau. Obje figure ukazuju na građanik ukus konca 19. st. Iz starog su muzejskog fonda.

Visina: 20 cm.

Inv. br. 346

PLES (T. VI, sl. 11) — kompozicija zamišljena kao dvorski ples u perivoju. Postament je izrađen u rokoko stilu, bijele je boje i pozlaćen; sprijeda je plastično izrađena pozlačena kruna. Postament je gore ravan i ukrašen plastičnim cvjetićima, jer imitira prirodno tlo. U stražnjem dijelu je izrađena sjenica sa svijetlo modrim baldahinom čipkastog oboda. Na vrhu baldahina je vaza s cvijećem, pokraj sjenice je stilizirani stup s vazom na vrhu (sve su to omiljeni elementi vrtne arhitekture). Ispod baldahina je sofa u rokoko stilu, na kojoj sjedi kraljevski ili kneževski par. Ispred sjenice je podij pokriven ljubičastim, zlatom obrubljenim pokrivačem, na podiju desno je clavecin na kojem svira dama, kraj nje sjedi violončelist, a pokraj clavecina stoji violinista. Lijevo od podija je četvrtasti stolić sa savijenim nogama, pokriven zelenom tkaninom. Za stolom dama i kavalir igraju »Dame«. U prednjem planu dva para plešu menuet.

Svi su likovi gracilni, nježni, odjeveni u rokoko odjeću, uglavnom jednaku, samo se razlikuju u boji i nekim sitnim detaljima. Svaki stojeći lik ima potporanj: muški likovi imaju umjetni potporanj, a ženski se oslanjaju na povlake svojih haljina. Svaka figura je minuciozno obrađena do u najsitnije detalje. Inkarnat je na likovima ružičast. Na dva ženska lika opazaju se izvjesne nepravilnosti: dama za klavirom drži ruke neprirodno i ukočeno, a dama koja pleše ispred podija ima čudno postavljenu ruku u kojoj drži lepezu.

Marka:

Vjerojatno je to znak Frankenthala; jako je, možda namjerno zamršen i nejasan. Kompozicija je izrađena vjerojatno koncem 19. st. po nekom starom kalupu. Zadržava sve bitne elemente reprezentativne porcelanske plastike 18. st. rađene za dvorske potrebe, te je veoma ilustrativna.

Visina: 24 cm.

Inv. br. 349

Predmet je poklonilo društvo »Mursa«.

POPIS UPOTREBLJENE LITERATURE:

- 50 Masterpieces of Pottery and Glass, Victoria and Albert Museum, London 1950.
 Porcelain Figures, Victoria and Albert Museum, London 1952.
 La Porcelain en Europe, Paris s. a.
 Carl Christian Dauterman, Colossal for the Medium: Meissen Porcelain Sculptures (Metropolitan Museum Bulletin, Summer 1963.)
 Radisics Jenő, A. porcellán és története, Budapest 1940.
 Layer K., Porcellánplasztika, Budapest 1921.
 F. H. Hoffman, Das Porcellan, Berlin 1932.

Ludwig Schnorr v. Carolsfeld, Porcellan der europäischen Fabriken des 18. Jahrhunderts, Berlin 1920.

Graesse und Jaennicke, Führer für Sammler von Porcellan und Fayence, Berlin, Handt, J. J. Kaendler, Dresden 1954.

E. Zimmermann, Meissner Porcellan, Leipzig 1926.

PLASTICA IN PORCELLANA NEL MUSEO DELLA SLAVONIA

La nostra piccola raccolta di plastica in porcellana, anche se di qualità e quantità modesta, è degna, tuttavia, d'attenzione, poiché racchiude anche dei pezzi originali del 18. sec., mentre la maggior parte ne è eseguita nella seconda metà del 19. sec. secondo vecchi famosi modelli delle porcellane settecentesche.

Dalla raccolta sono stati scelti soltanto gli esemplari più importanti che dimostrano talvolta un alto valore. Le porcellane più antiche sono di provenienza viennese:

AMORETTI (Tav. I, fig. 1) — gruppo in porcellana bianca, eseguito nel 18. sec. a Vienna. Marca: Altwien (v. ad Amoretti, pag. 255).

AMORETTO (Tav. I, fig. 2.) — in porcellana bianca. La figura apparteneva a una serie di amoretti o bambini rappresentanti vari artigiani — uno dei temi preferiti della porcellana settecentesca. Eseguita a Vienna nella prima fase della produzione, evidente dalla marca disegnata in blu sbiadito (v. ad Amoretto, pag. 255).

ARIA (Tav. II, fig. 3.) — o alegoria della musica in porcellana colorata. Senza marca, proviene probabilmente da Vienna, fatta nel 18. sec. Si può paragonarla al gruppo »Erato« eseguito a Meissen nel 1745. che si trova a Berlino nel Kunstgewerbemuseum (Ludwig Schnorr v. Carolsfeld).

VENERE col CUPIDO (Tav. II, fig. 4.) — gruppo colorato a colori delicati. Prodotto di Meissen (v. ad Venere col Cupido, pag. 256), forse una replica del gruppo modellato da J. F. Eberlein a Meissen nel 1741. (E. Zimmermann).

LA COPPIA DAVANTI AL PIANO (Tav. III, fig. 5.) — gruppo in porcellana colorata, fatto sul modello della così detta »Krinolinengruppe« serie modellata da J. J. Kaendler. È simile al gruppo di Kaendler del 1741. (Y. Hackenbroch). Marca: Meissen (v. ad La coppia davanti al piano, pag. 256), dell'anno scritto: 186.

GRUPPO (Tav. III, fig. 6.) — eseguito in stile classicheggiante con un gusto sdolcinato nell'idea e nella concezione. Marca: Meissen (v. ad Gruppo, pag. 257).

COLOMBINA e ARLECCHINO (Tav. IV, fig. 7.) — porcellana eseguita all'inizio del 20. sec., probabilmente sul modello di Kaendler che ne fece più varianti, per es. quella del 1740/50. (Jacques Mühsam), poi del 1741. (W. Bowyer Honey) e del 1743. (Y. Hackenbroch). Anche il nostro gruppo rappresenta i personaggi tradizionali della Commedia dell'arte, ma attualizzati tipologicamente e anche riguardando i vestimenti. Marca: Meissen (v. ad Colombina e Arlecchino, pag. 258).

NETTUNO (Tav. IV, fig. 8.) — figura appartenente alla così detta serie di »Quattro elementi« ed è la personificazione dell'acqua. Marca: (v. ad Nettuno, pag. 258). Prodotto della manifattura parigina Samson and Co. che lavora dal 1845, per riprodurre antiche, porcellane famosi per musei e collezioni private. È fatta sul modello odi Meissen.

Delle tre porcellane seguenti non si sa precisamente dove siano eseguite. Queste sono:

BAMBINI COL CUPIDO I (Tav. V, fig. 9.) — gruppo in porcellana color avorio, patinato per ottenere il gioco di luci e ombre. Marca: probabilmente Passau (v. ad Bambini col Cupido I, pag. 259), anche se la plastica in porcellana non era usuale in quella fabbrica. È fatta alla fine del 19. sec.

BAMBINI COL CUPIDO II. (Tav. V, fig. 10.) — anche questa probabilmente di Passau, ma senza marca. Tutti e due gruppi dimostrano il gusto borghese della seconda metà del 19. sec.

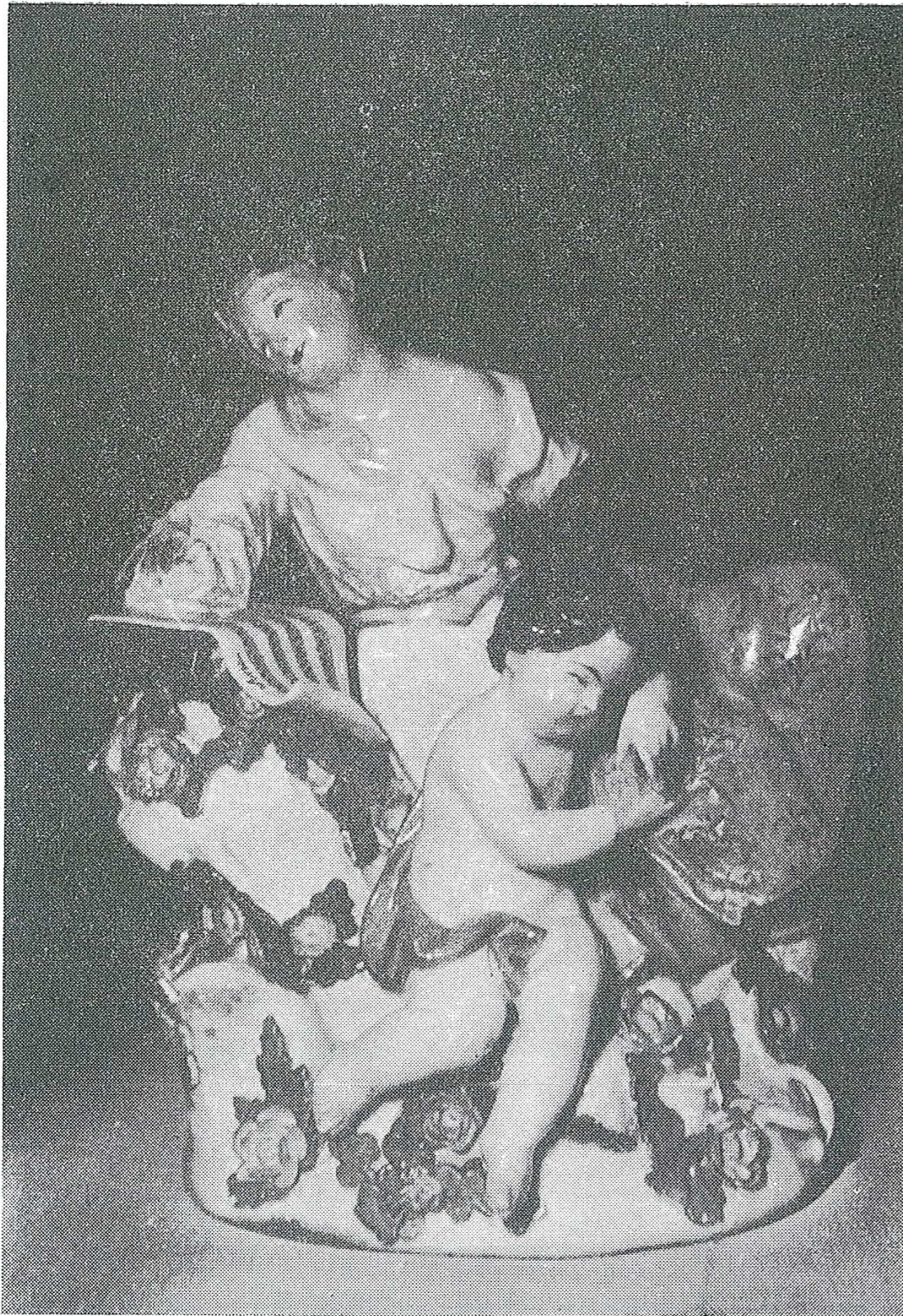
IL BALLO (Tav. VI, fig. 11.) — gruppo colorato a colori delicati, proveniente, probabilmente, da Frankenthal (v. ad Il ballo, pag. 260), fatto nel 19. sec. Eseguito sul vecchio modello dimostra tutti gli elementi della porcellana settecentesca rappresentativa che si faceva per l'uso delle corti.

Slika 1

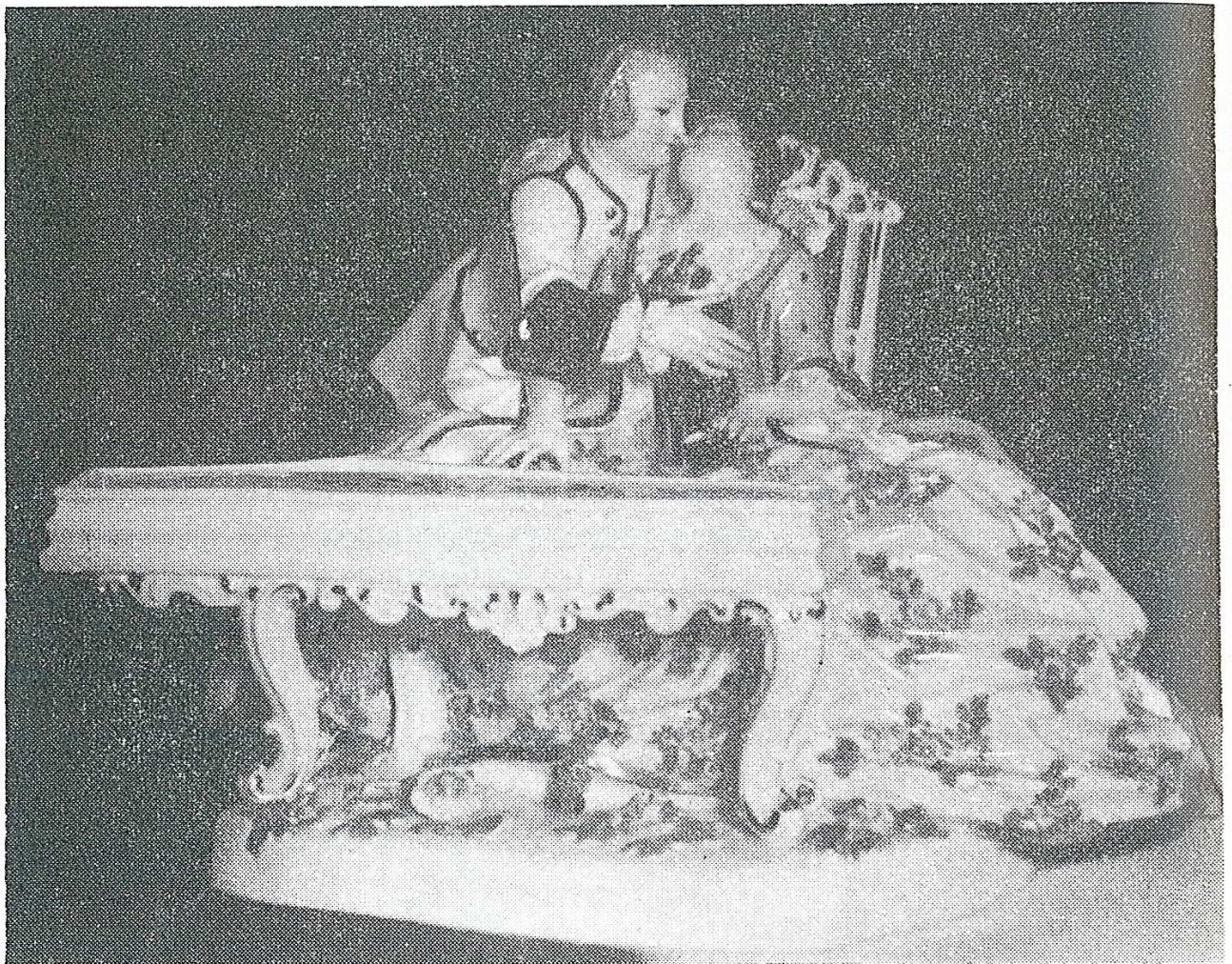
Slika 2

Slika 3

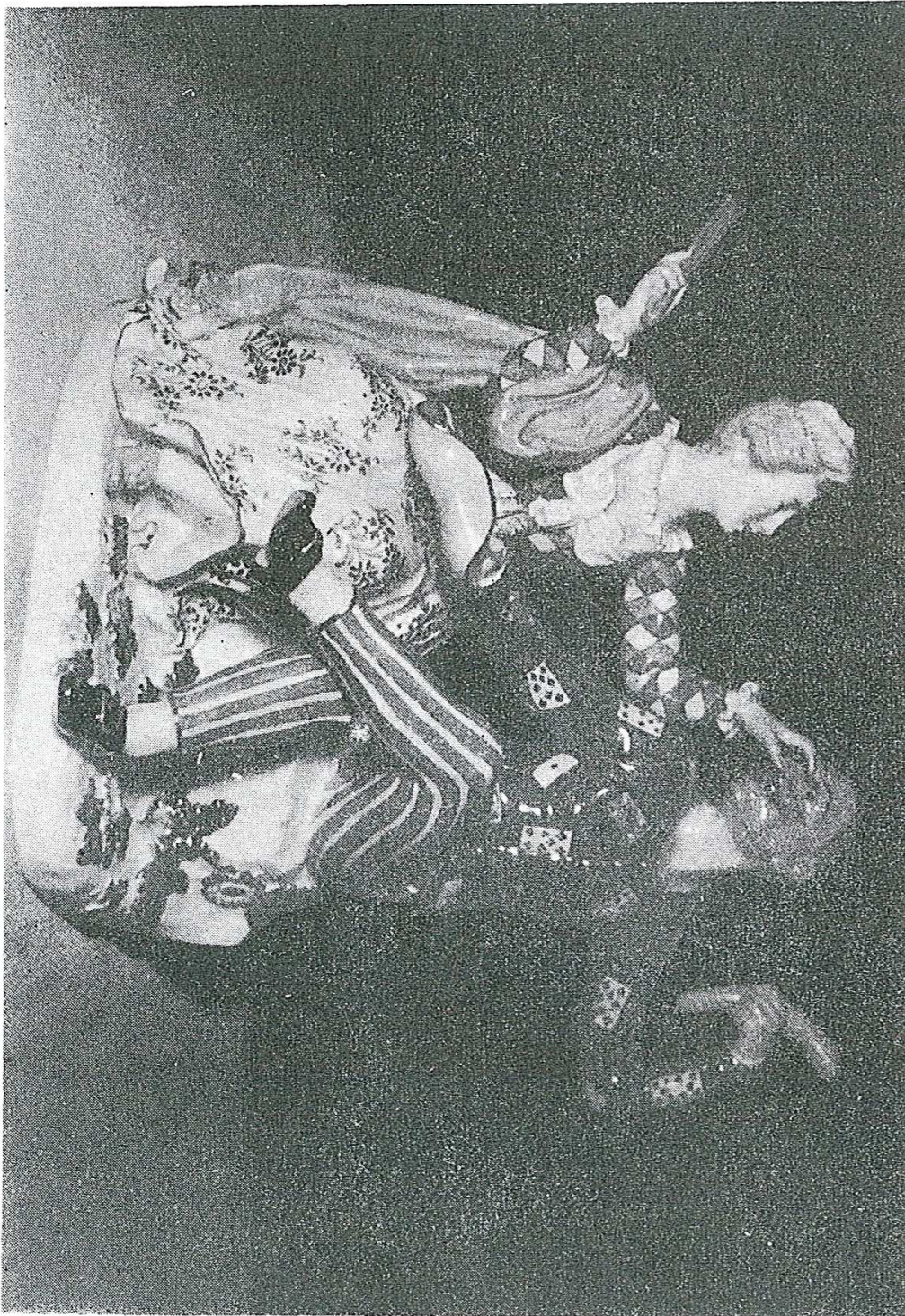
Slika 4

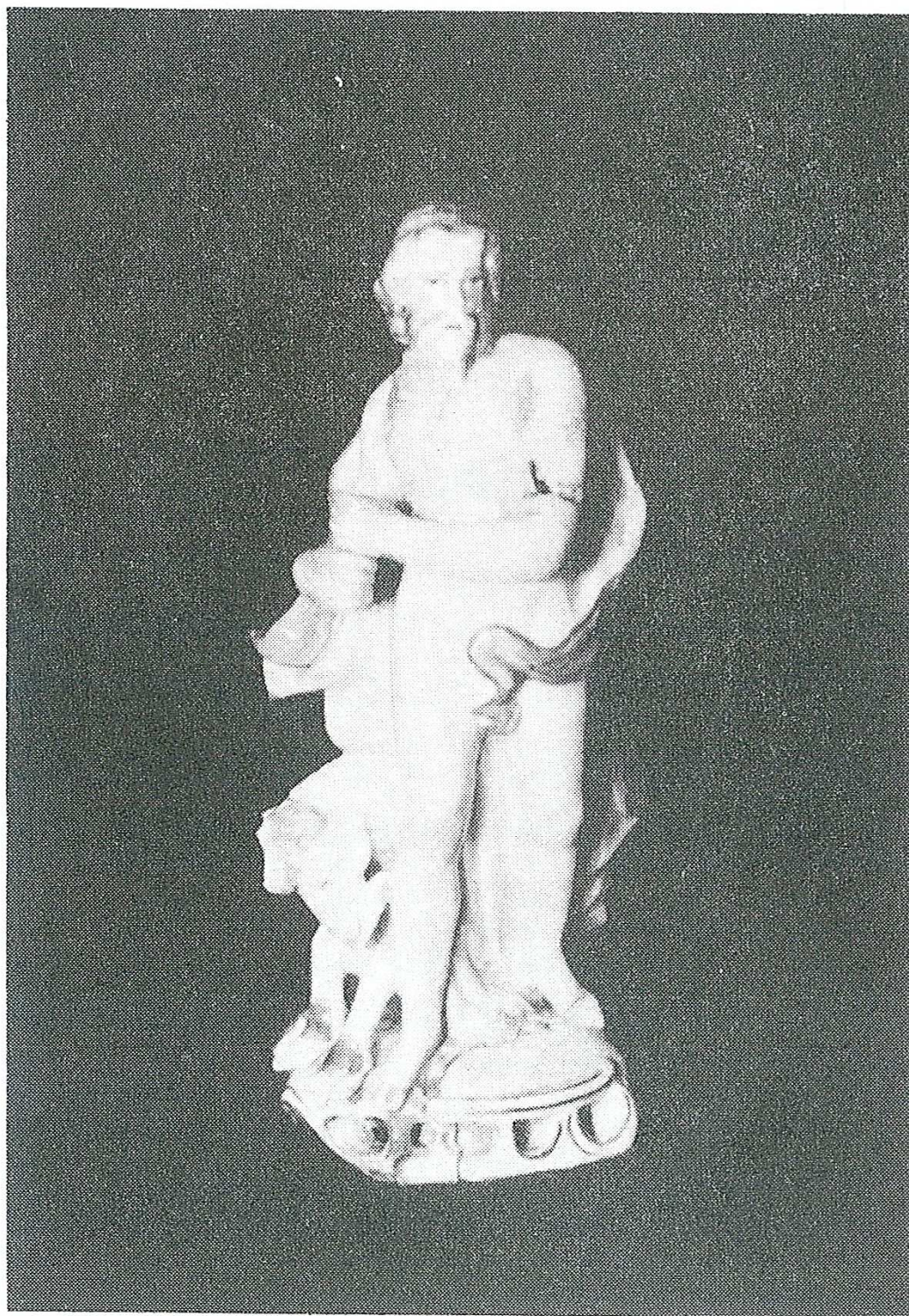
Slika 5

Slika 6

Slika 7

Slika 8

Slika 10

Slika 11